

ORKESTRSKI CIKEL 2012/2013, 5. ABONMAJSKI KONCERT

Sreda, 24. april 2013, ob 19.30, dvorana Union, Maribor

SINFONIETTA IZ AMSTERDAMA

SINFONIETTA IZ AMSTERDAMA
(foto Marco Borggreve)

MARTIN FRÖST
(foto Mats Baecker)

Vodja: **Candida Thompson**, violina
Solist: **Martin Fröst**, klarinet

Generalni pokrovitelj cikla

www.nd-mb.si

Koproducent cikla

Spored

Gustav Mahler (1860–1911)

Adagietto iz *Simfonije št. 5 v cis-molu*

Aaron Copland (1900–1990)

Koncert za klarinet, godala, harfo in klavir

Počasi in izrazno – Kadenca

Precej hitro

* * *

Johannes Brahms (1833–1897)

za klarinet in godalni orkester prir. Göran Fröst

Štirje Madžarski plesi, WoO 1

Madžarski ples št. 12: Presto

Madžarski ples št. 13:

Andantino grazioso – Vivace – Andantino grazioso

Madžarski ples št. 1: Allegro molto

Madžarski ples št. 21: Vivace – Più presto

Tradicionalna Klezmer glasba

za klarinet in godalni orkester prir. Göran Fröst

Klezmer plesi

Cadenza – Allegro – Cadenza – Vivace

Ludwig van Beethoven (1770–1827)

prir. Gustav Mahler

Godalni kvartet št. 11 v f-molu, op. 95 – »Il serioso«

I. Allegro con brio

II. Allegretto ma non troppo

III. Allegro assai vivace, ma serioso

IV. Larghetto espressivo – Allegretto agitato

S simfoničnim ustvarjanjem na prelomu v 20. stoletje je neločljivo in kompleksno povezano ime **Gustava Mahlerja**. Med letoma 1901 in 1903 je nastala njegova *Simfonija št. 5*, ki je bila prvič izvedena leta 1904 v Kölnu. Obrat stoletja je prinesel tudi preobrat v Mahlerjevem komponiranju. Nič več besedilnih pomagal v simfonični glasbi, nič več zunanjih programov, ki lahko poslušalce celo zavedejo! Tri »srednje« simfonije Mahlerjevega ustvarjanja, med katere sodi *5. simfonija*, so popolnoma instrumentalne. Adagietto je 4. stavek te petstavčne simfonije, ki kljub krovni oznaki ene tonalitete (cis-mol) združuje stavke v najrazličnejših tonalitetah. Osrednji je monumentalni 3. stavek, ob katerem na vsaki strani stoji po en par stavkov (1. z 2. ter 4. s 5.). Najbolj znani stavek simfonije pa je speven, počasen, nekoliko zadržan, a ekspresiven 4. stavek v F-duru (ki je daleč od cis-mola!) in nosi oznako »Seelenvoll, mit Empfindung, mit Wärme« (»z dušo, z občutenjem, s toplino«). Po obliki je stavek nekoliko modificirana pesemska oblika, v kateri dva umirjena dela uokvirjata osrednji, harmonsko in melodično nekoliko bolj razgibani del. Vsa pihala in trobila v njem molčijo, prevladuje zvok godal. Kljub odpovedim vsakršnemu programu asociacij za to glasbo ne zmanjka: včasih v njej zazveni odmev na Mahlerjevo pesem oz. samospev *Ich bin der Welt abhanden gekommen*, po izjavi Willema Mengleberga pa naj bi bil stavek sprva zasnovan kot Mahlerjeva glasbena ljubezenska izjava njegovi ženi Almi. Adagietto je dosegel široko priljubljenost leta 1970, ko je bil uporabljen v Viscontijevem filmu *Smrt v Benetkah*, po znamenitem delu Thomasa Manna.

Aaron Copland je po študiju kompozicije in klavirja v New Yorku študiral še v Franciji, kjer ga je močno zaznamovala Nadja Boulanger, ki ga je spodbujala k odkrivanju lastnega skladateljskega glasu. Iskanje le-tega in odkrivanje ameriškega glasbenega idioma ga je že v 20-ih letih vodilo k vključevanju jazzovskih elementov v svojo glasbo. Po obdobju eksperimentov, v katerem se je

začel počutiti kot v vakuumu, se je Copland odločil, da bo povedal stvari tako preprosto, kot jih je le mogoče povedati ter se vrnil k preprostejši, skoraj tonalni glasbeni govorici, ki je nemalokrat vključevala elemente različnih folklor (npr. mehiške). Vse te elemente najdemo v *Koncertu za klarinet*, ki ga je leta 1947 naročil znameniti jazzist in klarinetist Benny Goodman. Delo je bilo dokončano 1948 in že po prvi izvedbi leta 1950 doživelo velik uspeh. Dva stavka koncerta povezuje solistična kadenca. Skladatelj se je zavedal lepote liričnega, nežnega in nekoliko žalostnega prvega stavka, ki je bil tudi njemu samemu zelo pri srcu, saj je dejal: »Mislim, da bodo ob njem vsi jokali.« Virtuozna solistična kadenca z elementi jazza je v celoti izpisana in v nekaterih delčkih že prinaša elemente sledečega drugega stavka. Drugi stavek pa je nekakšen fragmentiran, sinkopiran rondo, ki je prvemu stavku kontrasten in po Coplandovih besedah prinaša »nezavedni spoj popularne glasbe Severne in Južne Amerike: ritme charlestona, boogie-woogieja in brazilsko ljudsko pesem«. Brilljantni finale se konča z virtuoznimi pasažami in zaključnim glissandom klarineta, ki nas na nek način spomni na Gershwinovo *Rapsodijo v modrem*.

Prve večje uspehe svojega glasbenega ustvarjanja v javnosti je **Johannes Brahms** dosegel šele kot zrel skladatelj, in sicer leta 1868 z *Nemškim revkiem* ter 1869 z *Madžarskimi plesii*. Z glasbo Madžarske in madžarskih Ciganov pa se je seznanil že leta 1850 preko madžarskega violinista Reményija. Znanstvo se je ohladilo leta 1853, a že kmalu zatem se je Brahms seznanil z violinistom Josephom Joachimom, ki je bil prav tako madžarskega rodu, in ta je postal njegov dolgoletni prijatelj in mentor. Zanimanje za madžarsko cigansko glasbo pa je pri Brahmsu ostalo; t. i. madžarske teme (oz. ciganske teme, saj Brahms v resnici ni poznal razločka med cigansko in madžarsko glasbo) srečamo v marsikaterem njegovem delu. Najbolj priljubljeni pa so še danes štirje nizi enaindvajsetih *Madžarskih plesov* za klavirski duo; prva dva niza sta izšla leta 1869,

druga dva pa 1880. Že takoj po izidu so plesi dosegli izredno priljubljenost. In če je bil klavirski duo priljubljena zasedba, ki je bila uveljavljena v hišnem muziciranju in ki je v priredbah omogočala izvajanje orkestrske glasbe, je zgodba pri *Madžarskih plesih* krenila v drugo smer, saj jih je Brahms nekaj (prvega, tretjega in desetega) kasneje še orkestriral. Zadnjih pet je orkestriral Dvořák, orkestriranja posameznih plesov pa so se lotili tudi mnogi drugi glasbeniki. Raznoliki, barviti in ritmično razgibani plesi se večinoma poslužujejo značilno tridelnih ciganskih melodij (veliko je melodij plesa čardaš), trije pa so nastali na izvirne Brahmsove teme.

Klezmer (izraz se nanaša na glasbenike in glasbo, dobesedno pa pomeni »posoda pesmi«) je ljudska glasbena tradicija, ki je nastala med aškenazijskimi Judi. V 15. stoletju so glasbeniki, imenovani »klezmorim«, ustvarili tradicijo posvetne, neliturgične judovske glasbe. Pri tem so se oprli tudi na svojo versko tradicijo, katere izročilo sega v biblične čase. Ta pretežno instrumentalna glasbena tradicija se je ohranila do današnjih dni v repertoarju pesmi, ki so namenjene predvsem igranju na porokah in slovesnostih. Klezmer glasba, ki so jo dolgo časa imenovali kar »jidiš glasba«, je ponovno oživitev in priznanje posebnih slogovnih značilnosti v zadnjem času doživela v ZDA, v 70-ih letih 20. stoletja. Znana tema, ki jo srečamo v *Klezmer plesih* v priredbi **Görana Frösta**, je tudi *Let's be happy (Bodimo srečni)*, ki je bila zasnovana kot oda znamenitemu Klezmer klarinetistu in glasbeniku Giori Feidmanu.

Ludwig van Beethoven je »resni« godalni kvartet iz leta 1810 posvetil svojemu najboljšemu prijatelju, dvornemu tajniku Nikolausu Zmeskallu von Domanovcu. Ta je bil dober čelist, na njegov nasvet pa se je Beethoven zanesel tudi v praktičnih rečeh, naj bo glede recepta loščila za čevlje ali dileme, kako odpustiti slabega služabnika. Kvartet je bil prvič javno izveden leta 1814, leta 1816 pa je tudi izšel. Brezkompromisnost glasbe se zrcali že v

naslovu, ki ga je izbral skladatelj. Resnoba ima tu mnogo obrazov: od globokoumnosti, temačnosti in pesimizma do globoke žalosti in obupa. A to ni programska glasba, ki bi opisovala konkretne dogodke in stanja, temveč aforistično zgoščena absolutna glasba, ki se izogiba konvencionalnim in lagodnim prehodom ter nas nenehno postavlja »in medias res«.

Prvi stavek začenja moto kvarteta – ostra figura v unisonu; tej sledijo raztrgani oktavni skoki. Skoraj brez prehoda nastopi svetlejša druga tema s triolami. V izpeljavi se med seboj prepletata oba osrednja motiva glavne teme (šestnajstinke in punktirane oktave), stavek pa zaključí razgibana koda, ki nato resignira v pianissimo. V sledečem Allegrettu prva tema sestoji iz dveh kontrastnih elementov, ki sooblikujeta potek stavka: postopa violončela navzgor ter kantilene violine. Kromatična druga tema pripelje v fugatni odsek. Posamezni motivi se po izpeljavi vse bolj drobijo, dokler nazadnje ne ostanejo le še skupinice »vzdihov«. Beethoven v eksplozivnem Scherzu uporabi nenavadne kontraste med tonalitetami. Zadnji stavek uvaja otožen uvod z motivi vzdihov, ki jim sledi napet in ambivalenten zaključek: »allegretto« je nežnejši tempo, kakršnega »agitato« spodbija. Sklep kvarteta, čeprav v duru, se tako zdi bolj uporniško dejanje volje kot sprava s svetom in seboj.

Katarina Šter

SINFONIETTA IZ AMSTERDAMA

Sinfonietta iz Amsterdama je zasedba 22-ih glasbenikov iz vsega sveta. Pod vodstvom umetniškega vodje Candide Thompson skupina že od leta 2003 nastopa brez dirigenta. Zato pa zasedbo odlikuje močna vpletenost in umetniški zagon vsakega člana. Zaradi obsežnih turnej je s svojimi sofisticiranimi nastopi in svežimi programi prepoznavna širom sveta. V preteklih sezonah so glas-

beniki gostovali na različnih prizoriščih Evrope, Kitajske, Združenih držav in Avstralije, nastopili so med drugim v londonski dvorani Barbican, pariški Cité de la Musique, Narodnem središču za uprizoritvene umetnosti v Pekingu in Koncertni hiši Berlin.

V času od ustanovitve leta 1988 do danes je Sinfonietta iz Amsterdama postala zelo spoštovan ansambel, ki je močno ukoreninjen na nizozemski kulturni sceni. Vsako leto izvaja koncertni abonma v največjih dvoranah po državi in se ponaša z mladim in zvestim občinstvom. Izvaja domiselne programe, ki vključujejo dela železnega repertoarja, kombinirane s praižvedbami, priredbami ali redko izvajanimi deli. Med novitetami, ki jih je izvedla Sinfonietta, so dela skladateljev, kot so Sofija Gubajdulina, HK Gruber, Michel van der Aa, Tigran Mansurian in Pēteris Vasks. V preteklih sezonah je Sinfonietta priredila in posnela nove priredbe različnih komornoglasbenih del, ki vključujejo dela Beethovna, Brahmsa, Mahlerja, Schulhoffa, Haasa, Šostakoviča in Berga.

Orkester intenzivno sodeluje z najeminentnejšimi solisti kot so Janine Jansen, David Fray, Jean-Guihen Queyras, Barbara Hannigan, Maksim Vengerov, Thomas Hampson, Sergej Kačarjan, Christianne Stotijn, Håkan Hardenberger, Isabelle Faust, Martin Fröst, Julian Rachlin, Sol Gabetta, James Gilchrist, Natalia Gutman in Isabelle van Keulen. Nedavno je orkester s solistom čelistom Pietrom Wispelweyjem nastopil na turneji na Kitajskem. Prav tako so izvedli navdušujoč koncert s solistko čelistko Sol Gabetta v londonski dvorani Barbican, luksemburški Filharmoniji, bruseljskem Bozarju, Glasbeni dvorani v Hamburgu in Koncertni hiši v Stockholmu. Izjemni so bili tudi kritiški odzivi ob turneji orkestra s pianistom Davidom Frayjem po Nemčiji in Belgiji. Po koncertih v Berlinu, Kölnu, Frankfurtu in Düsseldorfu so v *Frankfurter Rundschau* zapisali: »Ključna beseda komornega orkestra Sinfonietta iz Amsterdama pod vodstvom Candide Thompson je pozornost dvaindvajsetih godalcev ... med sabo komunicirajo v stanju zvišanega zavedanja. Vsi glasbeniki pozorno

poslušajo drug drugega, melodične obrise in tonske barve. Rezultat je tako zvenel sveže in moderno – preprosto briljantno.«

Pred kratkimi so s solistkama Patricijo Kopačinskajo in Sol Gabetta izvedli tudi koncertno turnejo po Nizozemski, Nemčiji in Belgiji. V prihajajoči sezoni načrtujejo evropsko turnejo z baritonom Thomasom Hampsonom in turnejo po Rusiji s pianistom Ronaldom Brautigamom.

Sinfonietta iz Amsterdama je gostovala na mnogih mednarodnih festivalih, kot so na primer festivali Adelaide, Gergiev, Schleswig Holstein in La Roque d'Antheron, obenem pa redno nastopajo na Nizozemskem festivalu in abonmajih Robeco Summer ter seriji Carte Blanche v amsterdamski dvorani Concertgebouw.

Svojo vsestranskost orkester vsako leto dokazuje z novoletnim programom, ki presega meje konvencionalnega koncerta, saj sedaj že tradicionalno privlači zmeraj novo in raznoliko občinstvo na mnoga domača prizorišča. Tako so s skupnimi nastopi z umetniki, kot so Bobby McFerrin, Roby Lakatos in Chick Corea, ustvarili zanimivo medsebojno odrsko prepletenost in privlačne koncerte.

Orkester sodeluje tudi v multidisciplinarnih projektih. Skupaj s koreografi Emio Greco & PC so uprizorili gledališko produkcijo s sodobnim kolažem Bachovega *Pasijona po Mateju*. Z igralcem Jeroenom Willemsom in režiserjem Pierrom Audijem so sodelovali pri programu, ki se naslanja na *Lirično suito* Albana Berga.

MARTIN FRÖST

Martin Fröst sodi v peščico zvezdniških svetovnih pihalcev, ki vedno znova navdušujejo s svojo virtuoznostjo in izvirnostjo. Je gost vseh pomembnih koncertnih odrov sveta, tako ga v prihodnjih sezonah čakajo tudi debiji s Simfoniki iz Detroita in Narodnim simfoničnim orkestrom iz Washingtona, Komornim orkestrom Orpheus, Filharmoničnim orkestrom iz Luksemburga, Narodnim orkestrom Capitol de Toulouse, orkestrom Gewandhaus iz Leipziga, Kraljevim orkestrom Concertgebouw, Bamberš-

kimi simfoniki in Radijskim filharmoničnim orkestrom NDR iz Hannovra, poleg tega pa bo ponovno nastopil z Rotterdamskimi filharmoniki in Luzernskim simfoničnim orkestrom. Prav tako bo ponovno nastopil z Avstralskim komornim orkestrom, s katerim je v pretekli sezoni nastopil na veliki turneji po Evropi, ter se predstavil na obsežni evropski turneji s Sinfonietto iz Amsterdama, z izvedbami Webra in Coplanda.

V pretekli sezoni je Fröst nastopil z Dunajskimi simfoniki, Filharmoniki iz Los Angelesa in Orkestrom Minnesota (dirigent na vseh teh koncertih je bil Osmo Vänskä), Simfoničnim orkestrom iz Göteborga (Gustavo Dudamel), Simfoničnim orkestrom mesta Birmingham (Edward Gardner) in Nemškimi komornimi filharmoničnim orkestrom iz Bremna (Krzysztof Urbański) ter tudi z Orkestrom tonskih umetnikov iz Osla in Kraljevimi filharmoniki iz Stockholma.

Z željo, da bi razširil obstoječi nabor koncertov za klarinet, je Martin botroval nastanku novih in nevsakdanjih del za svoje glasbilo. Med njimi so koncert *Peacock Tales* Andersa Hillborga (ki vključuje tudi gib), koncert Kalevija Ahoja, *Concerto Fantastique* Rolfa Martinssona in koncert Benta Sørensa.

Fröst, navdušen solist in komorni glasbenik, je v pretekli sezoni s petimi koncerti nastopil v Kölnski filharmoniji, med drugim tudi s plesnim sporedom *Double Points* z violinistko Janine Jansen. V tistem času je nastopil tudi v dvoranah kot so londonska Wigmore, amsterdamska Concertgebouw, hamburška dvorana Laeiszhalle ter berlinska in dunajska Koncertna hiša. Mnogo let sodeluje tudi pri festivalu Verbier, na katerem letos ne bo nastopil le kot solist marveč tudi kot član festivalskega orkestra v gradu Elmau in na turneji po Aziji. Fröst redno sodeluje tudi z glasbeniki kot so Leif Ove Andsnes, Janine Jansen, Julian Rachlin, Thorleif Thedéen in Roland Pöntinen ter kvarteta Belcea in Apollon Musagète. V prihodnje bo v komornih zasedbah nastopil na festivalu Schubertiade, na koncertih z Marc-Andréjem Hamelinom in Anthonyjem

Marwoodom v Bostonu, San Franciscu ter londonski dvorani Wigmore.

V pretekli sezoni je kot dirigent vodil koncerte s Filharmoniki iz Osla ter tudi s Kraljevimi filharmoniki iz Stockholma in Simfoničnimi orkestri iz Norrkopinga ter s Komornima orkestroma Švedske in Stuttgarta. V prihodnjih sezonah bo dirigiral Narodnemu simfoničnemu orkestru RTE iz Dublina in Nemškemu komornemu filharmoničnemu orkestru iz Bremna.

Martin Fröst je tudi umetniški vodja festivala Vinterfest v Mori in Mednarodnega festivala komorne glasbe v norveškem Stavangerju. Pri založbi BIS, s katero ima ekskluzivno pogodbo, je doslej izdal že obsežno diskografijo; njegov zadnji album *Dances to a Black Pipe* pa je bil deležen izjemno dobrih kritičkih odzivov.

CANDIDA THOMPSON

Leta 2003 je Candida Thompson postala umetniški vodja Sinfoniette iz Amsterdama. Študirala je pri Davidu Takenu in z odliko zaključila študij na Glasbeni in gledališki šoli Guildhall. Izpopolnjevala se je v kanadskem Centru za umetnosti Banff. Po končanem študiju je vodila orkestre v Združenem kraljestvu, Skandinaviji, Španiji, Nemčiji in na Nizozemskem.

Kot solistka je nastopila s številnimi orkestri, in sicer z Moskovskim komornim orkestrom, Angleškim godalnim orkestrom, Nizozemskim simfoničnim orkestrom, Dunajskimi simfoniki, Nizozemskim radijskim komornim orkestrom in Sinfonietto iz Amsterdama. Kot komorna glasbenica je redno nastopala z vrhunskimi glasbeniki, kot so Xenia Jankovic, Bruno Giuranna, Janine Jansen, Joseph Silverstein, Jasper de Waal in Isabelle Faust. Pod vodstvom Candide Thompson je Sinfonietta iz Amsterdama uspešno nastopila na koncertnih turnejah po Avstraliji, Združenih državah, Kitajski, Španiji, Italiji in Nemčiji ter posnela številne odmevne albume.

Koncert Sinfoniette iz Amsterdama je del turneje agencije Konzertdirektion Schmid.

Koncertna poslovalnica Narodnega doma Maribor napoveduje:

petek, 10. maj 2013, ob 20.30

Mali oder Narodnega doma

Jazz v Narodnem domu in za izven

BAD BOOSH BAND (SLO, ITA)

Kaja Draksler, Fender Rhodes, Mattia Magatelli, kontrabas, Luca Marini, bobni

sreda, 15. maj 2013, ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

5. abonmajski koncert Komornega cikla in za izven

PIHALNI ANSAMBEL

Milena Lipovšek, flavta, Cristiano Alves, klarinet, Jure Hladnik, klarinet, Fabio Cury, fagot, Peter Whelan, fagot, Luiz Garcia, rog, Boštjan Lipovšek, rog
Sposed:

»Različnost tradicij«

W. A. Mozart, H. Villa-Lobos, F. Morais,

B. Ipavec (prir. T. Vulc), L. van Beethoven

VEČER

RTS

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor:

vsak delavnik od 10.00 do 17.00, v soboto od 9.00 do 12.00
ter uro pred vsako prireditvijo.

Dvorana Union: uro pred vsako prireditvijo.

Tel.: (02) 229 40 11, 229 40 50, 031 479 000, 040 744 122

E: vstopnice@nd-mb.si; spletni nakup vstopnic:

<http://nd-mb.kupikarto.si/>

<http://www.nd-mb.si/>

Naklada: 500 izvodov • Brezplačen izvod